

General-pukovnik
Stane POTOČAR

KONCEPCIJA OPŠTENARODNE ODBRANE — REZULTATI I ZADACI

Pre iznošenja nekih rezultata koje smo postigli pri teorijskoj razradi i praktičnoj primeni koncepcije opštenarodne odbrane u društvu i oružanim snagama, ukazao bih na najbitnije osnove od kojih smo polazili pri radu na jačanju našeg celokupnog sistema odbrane.

Prvo, koncepcija opštenarodne odbrane, kao naš originalan političko-filozofski pogled na odbranu, ima kontinuitet u borbenoj i revolucionarnoj prošlosti naših naroda i u posleratnom socijalističkom razvoju.

Drugo, odgovor za očuvanje i jačanje svetskog mira naša samoupravna socijalistička zajednica našla je u politici nesvrstavanja i poštovanju principa aktivne miroljubive koegzistencije, a odgovor za uspešnu odbranu od svakog agresora i svih vrsta agresije u savremenom oblikovanju i doslednoj primeni opštenarodne odbrane.

REVOLUCIONARNI KONTINUITET KONCEPCIJE OPŠTENARODNE ODBRANE

Koncepcija opštenarodne odbrane je nastala i razvijala se u krilu KPJ. Sve revolucionarne vrednosti i prednosti potvrđivala je tokom četiri godine narodnooslobodilačkog rata širom Jugoslavije. Njeni koreni su u politici KPJ prema odbrani zemlje, naročito od dolaska druga Tita na njeno čelo. Otuda ustanak naših naroda 1941. godine nije bio spontana reakcija na okupaciju naše zemlje, već veoma smišljena akcija KPJ, na osnovu zrele procene i svestranih priprema i organizovanja ustanka, pri čemu je, pored ostalog, trebalo predvideti i sve oblike i načine borbe i otpora. Ideolog, tvorac i nosilac tog revolucionarnog kontinuiteta naše koncepcije opštenarodne odbrane je

drug Tito, koji je svoje duboko humano i revolucionarno opredeljenje i iskustvo unosi u temelje naše koncepcije. U nju su ušle odavno izrečene i nadaleko poznate reči druga Tita: »Tuđe nećemo, svoje ne damo«. Zato se naša odbrambena politika i danas jedino ispravno može zasnivati samo na onoj istini koju drug Tito često ističe: biti spreman kao da će sutra biti rat, a raditi kao da će večito biti mir. A to znači dve stvari: prvo, da je jačanje snaga naše odbrane na osnovama koncepcije naš trajan zadatak i drugo, da međunarodna situacija upozorava da još uvek postoje agresorske snage koje se nisu odrekle svojih porobljivačkih planova i ambicija.

Kontinuitet koncepcije opštenarodne odbrane naročito se ogleda u tome što su iskustva iz narodnooslobodilačkog rata svestrano izučavana i stvaralački primenjivana u posleratnom razvoju i usavršavanju našeg sistema odbrane. Ceo posleratni period izgradnje i realizacije naše koncepcije opštenarodne odbrane značio je izgrađivanje vlastite i originalne koncepcije odbrane u skladu sa savremenim vojnopoličkim uslovima, razvojem savremene vojne misli, naoružanja i vojne tehnike. Pri tome nismo zanemarivali ni iskustva drugih zemalja. U isto vreme, ona se izgrađivala u skladu sa razvojem samoupravnih socijalističkih odnosa u našoj zemlji, što je omogućilo da se opštenarodna odbrana postavi na najšire društvene osnove, da postane integralni deo svih samoupravnih tokova društva, briga i neposredni interes radnih ljudi i građana, organizacija udruženog rada, društveno-političkih zajednica, svih naroda i narodnosti Jugoslavije.

Govoreći o izvorima i karakteru naše koncepcije, drug Tito je u poznatom govoru na Ljubljanskom univerzitetu (11. decembra 1969) rekao: »Neki u inostranstvu pogrešno prikazuju koncepciju naše općenarodne odbrane kao nešto posve novo. Mi smo, međutim, tu koncepciju oformili i razvili još u našem narodnooslobodilačkom ratu, kada smo pozvali narode u borbu za odbranu sovje nezavisnosti i slobode. U općenarodnoj borbi protiv agresora, u kojoj su učestvovali svi narodi i narodnosti, radnici, seljaci i narodna inteligencija, došli su do punog izražaja visoka svijest, samoinicijativa i samoprijegor naših ljudi, od najmlađih do najstarijih... Naša današnja koncepcija općenarodne odbrane nije ništa drugo nego dosljedna i odlučna primjena tih velikih iskustava iz narodnooslobodilačkog rata u našim sadašnjim uslovima.«

U intervjuu časopisu *Vojno delo* drug Tito je podvukao da je »narodnooslobodilačka borba nepresušno vrelo za naš revolucionarni razvoj, za odbrambenu politiku i praksu«, da su ta iskustva »od posebnog značaja za dalji razvoj i naše vojne teorije«. Govoreći o kontinuitetu koncepcije i njenoj potvrdi u ratu i revoluciji, pored osta-

log, ističe: »Ona se kontinuirano razvijala kroz cio period naše socijalističke izgradnje, onako kako se razvijalo cijelo naše društvo. A to nije bilo kretanje u pravoj liniji, već buran proces izgradnje našeg samoupravnog socijalističkog društvenog sistema«.

DALJA TEORIJSKA RAZRADA KONCEPCIJE I DOKTRINE

Na ideološko-teorijskom sankcionisanju naše prakse, u skladu s iskustvima drugih naroda i vremenom koje dolazi, naročito se mnogo radilo koncem prošle decenije. Nakon obimnog i studioznog rada, konačno su Savet za narodnu odbranu Predsedništva SFRJ i Predsedništvo Saveza komunista Jugoslavije usvojili osnovne koncepcijsko-doktrinarnе dokumente. Odmah posle usvajanja tih dokumenata suočili smo se sa dva suštinska problema: na jednoj strani, morali smo poboljšavati stepen borbene gotovosti oružanih snaga, a na drugoj strani, uporedo s tim, u hodu, razrađivati i primenjivati u praksi nova doktrinarna načela. Ti izuzetno teški i odgovorni zadaci uspešno su obavljeni, čime su stvoreni povoljni uslovi za smireniji rad na daljoj razradi i primeni koncepcijskih ideja i doktrinarnih načela.

U oblasti teorijske razrade naše odbrambene politike, rad se odvijao u tri uporedna pravca: prvo — trebalo je usavršavati i prilagođavati odbrambene planove zahtevima koncepcije na svim nivoima; drugo — u skladu sa tim zahtevima, trebalo je razraditi planove za organizaciono prilagođavanje i modernizaciju oružanih snaga, i sve to što brže, efikasnije i bolje sprovesti u praksi; treće — uporedo sa tim poslovima trebalo je nastaviti sa daljom teorijskom razradom doktrinarnih analiza, studija i dokumenata.

Rad na rešavanju pitanja iz prve i druge grupe zadataka bio je uslovljen zahtevom da se borbena gotovost stalno poboljšava, a rad na rešavanju pitanja iz treće grupe zadataka potrebom da se čim pre dâ što potpunija teorijska osnova za ustavno-zakonodavno i pravilsko normiranje koncepcijskih postavki.

Najpre je doneta odluka o utvrđivanju i izradi osnovnih dokumenata i planova za odbranu zemlje, a odmah zatim su izrađene i usvojene Smernice za odbranu SFRJ od agresije. Taj dokumenat ima veliki značaj za sveukupne i jedinstvene odbrambene pripreme društva, jer predstavlja, u stvari, sažetu doktrinu opštenarodne odbrane.

U Strategiji oružane borbe celovito je razrađena doktrina vođenja rata i oružane borbe na strategijskom nivou, a delimično i na nivou operatike i taktike. Taj dokumenat, pored teorijskog, ima i nor-

mativni karakter i izuzetan praktični značaj. Definisana su i načela borbe protiv »specijalnog rata«, i precizirani postupci oružanih snaga u borbi protiv svih oblika neprijateljskog delovanja.

Pored tih osnovnih dokumenata, koji imaju i teorijsku i praktičnu važnost, izrađene su mnoge studije i izvršene procene od šireg značaja za dalju razradu naše doktrine, za razvoj oružanih snaga i pripremu zemlje za odbranu. Radi se o studijama svih aspekata odbrane naše zemlje kao celine i pojedinih njenih delova, procenama od interesa za pojedine komponente oružanih snaga, vidove, rodove, službe i sektore.

Reč je, prema tome, o krupnim i veoma značajnim rezultatima koji su postignuti u radu na razradi i primeni koncepcijskih načela, što je značajno doprinelo jačanju borbene vrednosti naših oružanih snaga i odbrambene moći društva u celini.

Međutim, ni na frontu borbe za oživotvorenje koncepcije, za podruštvljavanje odbrane, kao ni na drugim područjima društvenog života, nema razloga za samozadovoljstvo postignutim. Upravo zbog tog stvaralačkog nezadovoljstva, zbog dijalektičkog pristupa današnjim i sutrašnjim potrebama samoupravnog društva, privodi se kraju rad na novim, savremenijim uputstvima za upotrebu svih vidova JNA, uputstvima o teritorijalnoj odbrani i studijama borbenih sistema. Završavanjem tih dokumenata doktrina oružane borbe će teorijski biti razrađena na strategijsko-operativnom nivou. Priveden je kraju i rad na izradi načela za dejstvo civilne zaštite.

Na području naučnoistraživačke delatnosti radi se na brojnim zadacima i poslovima iz domena ratne veštine, a i problemima iz drugih oblasti koje imaju značaj za usavršavanje naše odbrane. Uporedo s tim priprema se više studija i analiza na osnovu kojih će se dobiti realni, argumentovani podaci za planove perspektivnog razvoja oružanih snaga u narednom periodu, a i za druge potrebe odbrane i društvene samozaštite. Pri tome područje taktike, i pored veoma zapaženih rezultata koji su postignuti njenom razradom u skladu sa usvojenim doktrinarnim stavovima, ostaje veoma široka oblast stvaralačkog delovanja svih pripadnika oružanih snaga, a pogotovo operativne armije. U tom kontekstu jedno od težišnih pitanja biće razrada taktičkih načela u vođenju ne samo savremene oružane borbe, već i organizovanju i vođenju svih drugih oblika borbe i otpora.

Šire i dublje izučavanje iskustava lokalnih ratova, praćenje razvoja naoružanja, tehnike i savremene vojne misli uopšte, i organizovano izučavanje i praćenje na svim nivoima komandovanja — predstavljaju stalne i izuzetno važne zadatke s gledišta usavršavanja naše

odbrambene teorije i prakse. Pa i sve ono što još nismo dovoljno istražili ili što nam se, razvojem prilika u nas i u svetu, nameće tokom rada pri realizaciji doktrinarnih načela, predstavlja, takođe, široku osnovu za dalji kreativni rad.

USTAVNO I ZAKONODAVNO REGULISANJE POSLOVA NARODNE ODBRANE

U oblasti pravnog regulisanja pitanja iz domena opštenarodne odbrane takođe je intenzivno rađeno i dosta učinjeno. Pri tome je za nas bilo najbitnije da se konceptijska načela što adekvatnije ugrade u novi Ustav, zakone i podzakonske propise, da bi se samoupravno društvo moglo efikasno i što jedinstvenije angažovati pri očuvanju naše nezavisnosti, polazeći od vodeće uloge radničke klase u našem samoupravnom sistemu, bratstva i jedinstva naroda i narodnosti, politike nesvrstavanja i aktivne miroljubive koegzistencije i drugih tekovina revolucije.

Najpre je, uporedo sa primenom osnovnih konceptijsko-doktrinarnih dokumenata, rađeno na saveznom Zakonu o narodnoj odbrani (usvojenom februara 1969), čija su osnovna načela i postavke dobili puno priznanje i time što su podignuti na nivo ustavnih postulata u novom Ustavu SFRJ. U naredne dve godine je, u skladu sa tim Zakonom, razvijena veoma živa zakonodavna aktivnost u socijalističkim republikama, a i širok rad u pokrajinama, opštinama i organizacijama udruženog rada na regulisanju odbrambenih poslova. U tome se polazilo od osnovne ustavne premise — da je odbrana zemlje životni interes i neotuđivo pravo radničke klase i svih naših naroda i narodnosti, čime se pravno samo sankcionišu naša stvarnost i životna praksa.

Početkom rada na ustavnoj reformi nastalo je glavno razdoblje izgradnje pravnog sistema opštenarodne odbrane, sa ciljem da se u novom, četvrtom po redu, Ustavu naše zemlje celovito i jedinstveno formuliše društvena suština koncepcije opštenarodne odbrane i, uporedo sa tim i shodno Ustavu, prilagode postojeći ili donesu novi zakonski akti. Taj ogroman posao uspešno je priveden kraju, zbog čega je, čim je Ustav SFRJ usvojen (21. februara 1974), bilo moguće podneti na usvajanje i sve zasad potrebne nove zakone. Tu je, pre svega, reč o Zakonu o narodnoj odbrani, Zakonu o službi u oružanim snagama i Zakonu o vojnoj obavezi, te drugim zakonskim propisima na nivou federacije, socijalističkih republika i socijalističkih auto-

nomnih pokrajina, koji i pojedinačno, shodno novom Ustavu, regulišu određene oblasti opštenarodne odbrane.

Sada predstoji obiman posao na izradi brojnih podzakonskih propisa iz domena odbrane, i to na nivou federacije, socijalističkih republika, pokrajina, opština i organizacija udruženog rada, sa ciljem da se ustavne i zakonske norme sprovedu u život. To će takođe biti izuzetno obiman i značajan posao, jer revolucionarni smisao i marksističku suštinu ustavnih postavki treba stvaralački primeniti u životu, bolje reći — pretvoriti ih u revolucionarnu praksu. U stvari, radni čovek mora osetiti da je čitav naš društveni sistem, a time i odbrambeni sistem, tako koncipiran da mu služi na najbolji mogući način.

Mi želimo, bilo da je reč o pravnoj regulativi ili o praksi, da se sa što manje napora dobiju što veći i bolji rezultati. To je prisutno, i sve više mora biti, pri razradi i detaljisanju svih novih propisa. Tim principom se treba rukovoditi, pre svega, zbog toga što naša radnička klasa, naši ljudi uopšte, dobre propise i razumnu praksu lako shvataju i svesrdno prihvataju. Zato je tim veća odgovornost starešina i komunista da praksu što bolje normiraju, rukovodeći se i time da se naši ljudi, na primer, ne smeju zamarati tamo gde za tim nema potrebe, ali ni pošteđivati od napora tamo gde je to neophodno. Najkraće rečeno, putem propisa i u praksi, mora se dosledno slediti načelo: više znoja u miru — manje krvi u ratu.

Tako široka aktivnost na normativno-pravnom regulisanju pitanja iz oblasti odbrane, teorijski i naučnoistraživački rad, značajno doprinose daljoj razradi koncepcije, jedinstvu pogleda i akcija i još određenijem usmeravanju Saveza komunista, oružanih snaga i celog društva na izvršavanju zadataka u odbrani zemlje.

USAVRŠAVANJE ORGANIZACIJE I MODERNIZACIJA ORUŽANIH SNAGA

Pri radu na osavremenjavanju i usavršavanju organizacije oružanih snaga težište naših napora je bilo usmereno na jačanje borbene moći i kroz prilagođavanje oružanih snaga zahtevima savremenog rata. Radi toga je poduzeto mnoštvo mera. Prvo, usvojeni su srednjoročni i dugoročni planovi razvoja u kojima su opredeljeni ciljevi razvoja i modernizacije oružanih snaga, a i pravci i prioriteti u razvoju vidova JNA i teritorijalne odbrane.

Plan razvoja oružanih snaga je podrazumevao da se potrebama odbrane prilagodi ratna, a zatim i mirnodopska oružana sila, sa ciljem da se i putem tog reorganizovanja, zasnovanog na najsavreme-

nijim rešenjima, oslobode i odgovarajuća finansijska sredstva za tehničku modernizaciju, što je jedan od značajnih priloga jačanju odbrambene moći zemlje. Kako je glavina tih poslova već završena, sada se prelazi na normalan proces organizovanog usavršavanja i kontinuirane, planske modernizacije svih komponenata oružanih snaga.

Jugoslovenska narodna armija je, u procesu modernizacije, uvođenjem savremenog naoružanja i opreme, pravilnim struktuiranjem jedinica i podizanjem njihove borbene spremnosti, izrasla u modernu armiju sa znatno povećanom vatrenom moći. Takva ocena se može dati i za sve vidove.

U kopnenoj vojsci je poboljšana organizacijsko-formacijska struktura, povećane su borbene mogućnosti jedinica, naročito pokretljivost i vatrena moć. Tome je doprinelo uvođenje u naoružanje i opremu novih, savremenih oružja i oruđa, od puškomitraljeza do veoma efikasnih protivoklopnih raketa, a i drugih novih borbenih sredstava.

Efikasnost ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane je znatno poboljšana, pogotovo uvođenjem savremenih aviona i helikoptera, a i novina u raketnom i bombarderskom naoružanju. Borbene mogućnosti tog vida biće znatno poboljšane uvođenjem našeg novog i veoma savremenog aviona, nabavkom supersoničnih aviona, proizvodnjom helikoptera, raketa zemlja-vazduh itd.

Ratna mornarica je takođe u znatnoj meri povećala vatrenu moć udarnog dela pomorskih snaga. Tome je, pored ostalog, doprinelo i uvođenje mnogih novih borbenih sredstava, kao što su: raketni čamci, podmornice, torpedni i patrolni čamci, diverzantska oprema, veoma efikasne rakete obala-more itd.

U organizaciji i modernizaciji **teritorijalne odbrane** učinjen je verovatno najveći napredak. Ta komponenta oružanih snaga je izrasla u takvu snagu da potpuno može odgovoriti koncepcijskoj nameni kako po broju, organizovanosti i rasporedu, tako i po opremljenosti. Snage teritorijalne odbrane su se savremeno organizovale, naoružale i osposobile za masovnu protivpešadijsku, protivdesantnu i protivoklopnu borbu, a i za zajednička dejstva sa jedinicama JNA, pre svega, za kontrolu celokupne teritorije i neprekidnu borbu u pozadini agresora.

U sastavu snaga teritorijalne odbrane sada se ističu dve grupe jedinica. Prvu grupu čine *združeni sastavi i veće jedinice — brigade, odredi i bataljoni*; one su sposobne za sve oblike dejstava na svojoj teritoriji ili van nje, samostalno ili u sadejstvu sa drugim snagama. Drugu grupu, pak, čine jedinice teritorijalne odbrane ostale namene, kao što su *manji sastavi* na teritoriji na kojoj su nastali, sa zadatkom

da kontrolišu teritorije, rejone i objekte, otkrivaju i uništavaju neprijateljske izviđačke i diverzantske grupe, održavaju red i bezbednost itd.

Tim jedinicama je *pokrivena cela teritorija SFRJ*, čime je ostvaren jedan od najbitnijih konceptijskih zahteva za uspešno vođenje oružane borbe. Naime, ako agresor našu zemlju može napadati u isto vreme iz više pravaca, i to sa frontova i po dubini, vazдушnim desantima itd., i naše oružane snage su isto tako osposobljene da spremno prihvate borbu, uspešno je vode, i tuku protivnika u svakom kraju zemlje, na svim frontovima, na svakoj tački — u isto vreme već prema ratnoj situaciji.

U poslednje dve godine pojačani su naponi da se i *civilna zaštita* organizacijski, materijalno i stručno još bolje osposobi za što uspešnije izvršavanje zadataka pri zaštiti ljudstva i materijalnih dobara. Rezultati ni tu nisu izostali, što je provereno i potvrđeno na više vežbi u opštinama, mesnim zajednicama, naseljima i organizacijama udruženog rada.

GLAVNI PRAVCI I DOMETI TEHNIČKE MODERNIZACIJE

Usvojeni planovi razvoja oružanih snaga, shodno konceptijskim zahtevima, na čijoj realizaciji se godinama intenzivno radi, nametnuli su potrebu da se, sem ostalog, sprovede i ubrzana tehnička modernizacija i time ostvare zahtevi sve veće borbene gotovosti i stvore uslovi za plansku tehničku modernizaciju u narednim godinama. Izvršenje tog zadatka je, pre svega, bilo vezano za novac, zbog čega je deo finansijskih sredstava, pored uobičajene kvote, trebalo osloboditi izvesnim reorganizovanjem oružanih snaga. Kako je planskim radom i to obezbeđeno, sledile su odluke o tome šta i gde proizvoditi ili nabavljati, koliko proizvoditi ili nabavljati, i do kada to učiniti.

Shodno našim protrebama i realnim mogućnostima, utvrđene su liste predmeta naoružanja i opreme za tehničku modernizaciju oružanih snaga i prioriteti za proizvodnju ili nabavku pojedinih sredstava. Pri tome je zauzet čvrst stav, koji se dosledno i primenjuje — da se maksimalan deo naoružanja i opreme nabavlja od domaće industrije, a da se neophodni minimum, tačnije rečeno samo ono što je vrhunski domet i što nam se ne isplati proizvoditi, ili za čiju proizvodnju još nemamo tehničkih mogućnosti — kupuje od stranih proizvođača. Zbog takve orijentacije uspešno su rešena najaktuelnija pitanja ratne opreme i naoružanja i stvoreni optimalni uslovi za dalje planiranje nabavki.

Celokupnim dosadašnjim radom na modernizaciji oružanih snaga stvoreni su povoljni uslovi za izradu srednjoročnog i dugoročnog plana razvoja oružanih snaga i, u sklopu toga, dinamike njihove tehničke modernizacije. Na osnovu svega toga i finansijskih sredstava na koja se može računati, stvoreni su uslovi za pravilno usmeravanje naučnoistraživačkog rada i programa ratne opreme i naoružanja.

Pri planskom opremanju oružanih snaga naoružanjem i opremom, pri ostvarivanju stavova o načinu nabavke naoružanja i opreme, mora se dosledno istrajati, jer je praksa pokazala da je svaka neplanska nabavka najskuplja i da može imati negativne posledice, pri čemu najpre može da trpi borbena gotovost. Nestabilno tržište, samo po sebi, nameće mnoštvo teškoća u oblasti nabavki. Put ublažavanja tih teškoća i, naročito, umanjivanja njihovih posledica jeste u sve boljem planiranju, studioznijem praćenju tržišta i blagovremenom prilagođavanju uslovima koji na njemu vladaju.

Kad je reč o tehničkoj modernizaciji oružanih snaga, treba ukazati i na jednu lošu pojavu. Naime, čim se pojavi neko novo oružje ili oruđe, neki naši drugovi postojeće naoružanje, koje je u nas u upotrebi — proglašavaju nesavremenim. Uporedo sa tim, odmah se traže finansijska sredstva za nabavku tih oružja ili oruđa, kao da novca imamo napretek. Taj nedostatak skromnosti, pored ostalog, ima za posledicu da se postojeće oružje slabije čuva i neguje. Umesto tih preteranih zahteva, kod naših ljudi treba stalno razvijati *ljubav i poverenje prema oružju* koje imamo, i to ne samo zbog toga što je naše, već i zbog toga što je dobro i, dok ne dobijemo nešto novije i bolje, pogodno za uspešno izvršavanje svih borbenih zadataka. Do tog naoružanja smo došli ogromnim naporima i samoodricanjem svih naših radnih ljudi, i to mora uvažavati svaki pripadnik oružanih snaga.

Daljom tehničkom modernizacijom i usavršavanjem naoružanja naših oružanih snaga, još više će ojačati odbrambena moć naše zemlje. Uz to, borbena sredstva se nalaze u sigurnim rukama u ratu prekaljenih ili posle rata školovanih mladih i vrlo sposobnih starešina. One znaju, kako mogu s tim sredstvima i pravilnim korišćenjem prednosti koje nam pruža naše zemljište, lišiti svakog protivnika i izvesne tehničke premoći. Zbog toga su naši radni ljudi sigurni u to da bi ta sredstva bila upotrebljena na najbolji mogući način za odbranu naše samoupravne zajednice. Uostalom, ako smo u prošlom ratu onako uspešno mogli tući i elitne jedinice okupatora našim oskudnim i relativno slabijim naoružanjem, onda je sigurno da bismo to sutra, savremenim sredstvima, mogli činiti još organizovanije, bolje i efikasnije.

Mada su u organizovanju i modernizaciji svih vidova oružanih snaga postignuti značajni rezultati preostalo je još dosta važnih poslova i obaveza iz plana razvoja oružanih snaga koje treba što pre i što bolje realizovati. Tih zadataka ima kod svih vidova, rodova i službi JNA, a i u teritorijalnoj odbrani. S tim u vezi su i obaveze oko blagovremene izrade narednog srednjoročnog i dugoročnog plana razvoja oružanih snaga, što zahteva više studija i analiza. To će biti putokazi za nove napore pri konkretnoj razradi koncepcije i pripreme zemlje za odbranu, posebno u oblasti vanoružanih oblika otpora u društveno-političkim zajednicama, a i u oblasti oružane borbe na operativnom, a posebno taktičkom nivou, daljem materijalno-tehničkom opremanju oružanih snaga, organizaciji planskih priprema privrede, društvenih službi, društveno-političkih zajednica i organizacija, kao i u svim drugim vidovima sprovođenja koncepcije opštenarodne odbrane.

ZADACI U OBUCI I NASTAVI

U skladu sa usvojenim doktrinarnim stavovima postavilo se i mnoštvo zadataka u obuci i nastavi koje je trebalo brzo i efikasno rešavati. Prvo se postavio zahtev za osavremenjavanjem planova i programa nastave i obuke, kao i prilagođavanjem najbitnijih direktiva, uputstava i pravila. I drugo, da se to proveru u praksi, u prvom redu putem izvođenja velikih manevara i vežbi međuvidovskih i združenih sastava.

Danas se sasvim pouzdano može reći da je učinjen veliki i kvalitetan napredak u konkretnoj primeni doktrinarnih postavki i u proveravanju do kog je stepena koncepcija opštenarodne odbrane usvojena u praksi. Manevar »Sloboda-71« je u tome, bez sumnje, imao najvažnije mesto. Na tom manevru i na mnogim drugim združenim vežbama (»Podgora-72«, »Kosovo-72«, »Romanija-73« itd.) naše oružane snage i radni ljudi su pokazali ne samo visoku vojno-stručnu sposobnost, već i najčvršću rešenost da brane samoupravnu socijalističku Jugoslaviju. To se tim pre može tvrditi zbog toga što su sve te vežbe bile kompleksne — u njima su učestvovalе jedinice operativne armije, teritorijalne odbrane, civilne zaštite, zatim, privredne organizacije, društveno-političke zajednice i stanovništvo sa šireg područja na kome su vežbe izvođene. I tim formama obuke, kao i inače, postignuti su i značajni rezultati na osposobljavanju organizacija udruženog rada i uvežbavanju velikih privredno-tehničkih sistema.

U radu na primeni doktrinarnih rešenja u praksi dominirala je primenjena obuka jedinica i komandi i zajedničko obučavanje komandi i starešina JNA i odgovarajućih štabova narodne odbrane, a i drugih struktura društva. Različitim oblicima obučavanja poslednjih godina obuhvaćen je gotovo celokupan rezervni sastav JNA. Na vežbe su pozivane i kompletne ratne jedinice, a obukom su rukovodile ratne komande. U tome je preovladala praktična obuka, putem izvođenja taktičkih vežbi i vatrene obuke, uvežbavanja brze mobilizacije i prilagođavanja mogućim ratnim uslovima i zadacima. Uvežbavanjem ratnih jedinica i drugim merama znatno je skraćeno vreme za mobilizaciju, a spremnost za izvršavanje borbenih zadataka podignuta je na veoma visok stepen.

Razume se da i pored postignutih rezultata, u obuci ima još poslova na kojima treba da se radi, ili na kojima se treba angažovati radi osavremenjavanja nastave i obuke u Armiji i van nje, ali uz njeno učešće, uz pomoć njenih kadrova. S tim u vezi sa Zajednicom jugoslovenskih univerziteta postignut je veoma značajan dogovor o uvođenju jedinstvenog i obaveznog predmeta »Osnovi opštenarodne odbrane SFRJ« na svim univerzitetima i visokim školama u nas, o ugrađivanju u sve univerzitetske nastavne predmete i naučne discipline sadržaja od naročitog značaja za odbranu i društvenu samozastitu, te o vojnostručnom osposobljavanju studenata za oružanu borbu — a u okviru studentskih nastavnih jedinica. To je samo deo celovitog koncepta pripremanja mlade generacije za njeno učešće u odbrani zemlje, na šta je Savez komunista i društvo obavezala i Treća konferencija SKJ, ukazujući na potrebu da se omladina pripremi i pre odlaska u vojni rok za oružanu borbu, kao osnovni i dominantan oblik suprotstavljanja agresoru.

Značaj tog dogovora shvataju svi društveni činioci, jer će on omogućiti da obučimo oko 650.000 mladih Jugoslovena starijih od 17 godina za oružanu borbu, jer su za to fizički i psihički potpuno sposobni. Da bi se ostvario taj konceptijski zahtev, razrađen je sistem prema kome će sva muška i ženska omladina (srednjoškolci, radnici, poljoprivrednici, studenti, mladi van radnog odnosa itd.) putem logorovanja na poligonima do 20 dana, zborovanja, tečajeva itd. biti osposobljeni za oružanu borbu i pre odlaska u JNA. Prema tom dogovoru, sa izučavanjem predmeta osnovi opštenarodne odbrane SFRJ, kao naučnonastavne discipline multidisciplinarnog karaktera, prema sadržaju i značaju univerzitetskog nivoa, počće se na početku naredne školske godine, prema tome u septembru 1974, a sa vojnostručnom obukom (na poligonima i putem zborovanja), obaveznom za sve studente i studentkinje — školske 1975/76. godine. Taj praktični deo

pripremanja studenata preuzela je Armija, dok će univerziteti i više škole predmet osnovi opštenarodne odbrane SFRJ realizovati svojim snagama.

U JNA su u nastavi i obuci postignuti krupni rezultati, čime su stvoreni povoljni uslovi za dalji rad. Tako su u trupi stvaralaštvom vojnika i starešina izrađeni brojni savremeni kabineti, poligoni za obuku i automatizovana strelišta, a odmaklo se i sa uvođenjem programirane nastave. No, i pored tih rezultata, obuka i nastava i dalje ostaje jedan od težišnih zadataka. I direktiva za obuku je usklađena sa našim materijalnim, kadrovskim i vremenskim uslovima. Pri ostvarivanju njenih ciljeva od pripadnika Armije se s pravom očekuju veliki fizički i umni naponi, naročito kad je reč o rodovima i službama, i starešinama u trupi.

Jedno od težišta daljeg rada u obuci mora biti na uvežbavanju jedinica teritorijalne odbrane. U stvari, u teritorijalnoj odbrani je stvorena odlična organizaciona struktura, ali sada te jedinice treba dalje uvežbavati i osposobiti za izvođenje samostalnih dejstava i za sadejstvo sa jedinicama operativne armije. Upravo zbog toga sve vežbe koje se ubuduće budu izvodile moraju biti kompleksne. Njima se na realan način moraju uvežbavati sve komponente oružanih snaga za primenu svih oblika oružane borbe i pružanje otpora agresoru.

PREDNOST IDEJNO-POLITIČKOM RADU

Idejno-politički rad na jačanju moralno-političkog stanja oružanih snaga i njegovog stalnog podizanja na sve viši stepen bio je, kao i uvek, jedan od naših prioritetnih zadataka i odvijao se uporedo sa svim ostalim zadacima.

Kada je reč o ideološko-političkom radu u vezi sa koncepcijom, njega smo, i kao starešine i kao komunisti, pravilno postavili i sprovođili. Zbog toga ni rezultati nisu izostali. Pri tome je za nas bilo bitno ne samo da ljudi nauče kako treba da se bore, već, pre svega, da budu svesni zašto treba da se bore, da budu svesni ciljeva obučavanja i ciljeva izvršavanja ratnih zadataka. Upravo zbog toga je poslednjih godina naročito intenzivno rađeno na tome da svi naši građani, a ne samo pripadnici Armije, shvate idejno-političke vrednosti i borbene prednosti našeg sistema odbrane. I više od toga: ne samo da shvate zašto treba da se bore, već i da nauče kako treba da se bore, čime se stiče samopouzdanje i uverenje da se protivnik može

tući bez obzira koliko bio jak. Preduslov za sticanje takvog uverenja nije samo volja, jer sama po sebi volja, čak i kada je u pitanju ceo narod, nije dovoljna za uspešnu primenu koncepcije u odbrani zemlje. Sem volje građaninu je potrebno borbeno znanje i veština, jer volja i znanje se dopunjuju i prožimaju, podižući lično samopouzdanje, a samim tim i opšte samopouzdanje, koje neminovno vodi ka saznanju i uverenju da se svaki protivnik može tući. To je suštinski preduslov i za jačanje moralno-političkog jedinstva u oružanim snagama i društvu. Bez takve vere u sebe, u oružane snage, u snagu odbrane, u jedinstvo i nepobedivost naroda, bez njihove pripremljenosti za borbu i otpor, koncepcija ne bi mogla ostvariti svoju osnovnu funkciju — odvracanja agresora od napada na našu zemlju, odnosno pobeđu nad agresorom ako nas, ipak, napadne.

Koncepcija opštenarodne odbrane postaje sastavni deo svesti i svakodnevnih akcija, deo shvatanja naroda da svaki agresor, prvenstveno, smera da uzdrma moral protivnika. Međutim, ako je dobro moralno-političko stanje i raspoloženje ljudi, ako se zna zašto se bori, ako se znaju sve opasnosti od nacionalizma, liberalizma, birokratskog etatizma i drugih antisocijalističkih pojava, onda će do punog izražaja doći odbrambena spremnost i visok borbeni moral radnih ljudi.

Dalji zadaci u realizaciji koncepcije odbrane traže velika naprezanja i ulaganja. Toga su svesni radnička klasa i svi naši narodi i narodnosti. Oni znaju da je to, ipak, najrentabilnija investicija, jer osigurava očuvanje naše slobode i nezavisnosti. Jačanjem naše odbrane i sprovođenjem koncepcije, mi ostvarujemo i njenu izuzetno značajnu funkciju — odvracanje agresora od agresivnih nasrtaja na našu zemlju, i obezbeđujemo mirnim putem bezbednost naše zemlje. Ako sve naše mere i žrtve doprinesu da do rata uopšte ne dođe, onda će se naša ulaganja u odbranu najbolje amortizovati. U tom duhu u Platformi za Deseti kongres SKJ stoji: »Odlučujući faktor stabilnosti međunarodnog položaja i bezbednosti SFRJ je njena odbrambena sposobnost, zasnovana na volji i odlučnosti svih radnih ljudi, naroda i narodnosti da se suprotstave agresiji. To je ujedno bitna garancija za odvracanje svih spoljnih pritisaka i mešanja u naše unutrašnje stvari. U tom smislu doktrina opštenarodne odbrane je doktrina mira.«

PODRUŠTVLJAVANJE ODBRANE — TRAJAN ZADATAK I PREDNOST NAŠEG SISTEMA ODBRANE

Sve dosadašnje vežbe su na veoma očevidan način pokazale da je najkrupniji dosadašnji uspeh u jačanju naše odbrane upravo u tome što su naši radni ljudi, radnička klasa i svi naši narodi i narod-

nosti, prihvatili i usvojili koncepciju opštenarodne odbrane kao svoju, kao veoma realnu, jedinu alternativu za uspešnu odbranu vlastite slobode i naše samoupravne socijalističke zajednice, za uspešan ishod borbe protiv svih opasnosti, pritisaka i svih vrsta agresije. Shvatanje da je opštenarodna odbrana sastavni deo koncepta našeg samoupravnog socijalističkog društveno-političkog sistema i da je odbrana zemlje integralna funkcija svih društvenih subjekata siguran je pokazatelj postignutog uspeha. Drug Tito o tome kaže: »Samoupravni socijalistički sistem omogućuje da udruženi proizvođači i građani organizuju odbrambene snage društva kao svoje sopstvene snage. To je, drugim riječima, podruštvljavanje odbrambenih poslova angažovanjem cjelokupnih odbrambenih snaga i potencijala društva u čemu vidimo najsigurniju garanciju za obezbjeđenje nezavisnosti i integriteta naše zajednice«.

Podruštvljavanje odbrane iz osnova je izmenilo neke klasične stavove i rešenja. Na primer, obično se, kao proračunska klasična norma, uzima da 10—15 odsto stanovništva jedne zemlje može biti stavljeno pod oružje, svrstano u ratnu armiju. Nama je naša koncepcija, pak, omogućila da skoro obrnemo te klasične proporcije. Time je povećana brojnost, ali i odgovornost svih činilaca za probleme odbrane. Svi oni obavljaju svoj deo zadataka, doprinoseći jedinstvenom odbrambenom cilju.

U suštini, naša je težnja da kompletnom borbenom spremnošću odvratimo svakog napadača od agresije, pošto mu ona ne bi nudila ništa drugo sem poraza. Jer, kada potencijalni agresor zna da je čitav narod rešen, spreman i organizovan da ga tuče na svakom mestu — teško će se odlučiti na agresiju. Ako ipak krene, sigurno je da mu ne bi bilo lako. Stranu »plavih« na manevru »Sloboda-71«, na primer, svugde je okruživala neizvesnost i vrebala opasnost, a to osećanje bilo bi i teže da se radilo o bojevoj municiji. Verovatno je to bio i pravi razlog da su fašistički okupatori u poslednjem ratu, u vreme našeg NOR-a i zbog NOR-a, rađe išli na istočni front nego ostajali na našem ratištu.

Nekad ranije smo govorili: »Ako zatreba — svi smo mi armija«. Danas, upravo zbog primene koncepcije, to nekadašnje »ako zatreba« pretvorili smo u stvarnu spremnost, u život. Mi smo već u miru tako pripremljeni i organizovani da s pravom možemo reći: »Svi smo armija — svi smo vojnici«.

U nedavnoj prošlosti pripremama zemlje za odbranu bavili su se, uglavnom, samo profesionalni vojnici. Međutim, naša koncepcija je angažovala sve nas — i vojnike i civile na svim nivoima, od federacije

do mesne zajednice i do svakog pojedinca. Odbrambene pripreme su postale zajednički i nedeljiv posao sviju nas, isto tako kao što je i odbrana jedinstvena i nedeljiva.

Sve snage, fizičke i umne, angažovane su za što bolju i efikasniju odbranu. Direktori preduzeća nisu samo odgovorni da organizuju proizvodnju u uslovima rata, već i da pripreme preduzeća za aktivna borbena dejstva. Isto tako, predsednici opština su postali neka vrsta vojnih starešina sa radnim i borbenim zadacima, odgovorni za ukupne odbrambene pripreme opštine i njenog stanovništva. Drugim rečima, sve naše društveno-političke zajednice, radni kolektivi i tome slično su pripremljeni da se brane i napadaju, bilo u našoj ili neprijateljskoj pozadini, samostalno ili u sadejstvu sa operativnom armijom. To je, bez sumnje, posve nov i veliki kvalitet odbrane.

Ogromna je zasluga Saveza komunista što smo postigli tako krupne rezultate na području odbrane. Težište u njegovom daljem radu u oružanim snagama biće organizovana aktivnost na stalnom podizanju i jačanju moralno-političkog jedinstva i svesti ljudi, što je najvažniji faktor pobede u ratu, najveća zaloga za uspeh naše koncepcije. U tome je Pismo druga Tita i Izvršnog biroa Predsedništva SKJ od izuzetne pomoći komunistima i svim pripadnicima oružanih snaga, jer ih je snažno podstaklo na pregalaštvo, stvorilo još povoljniju klimu za lakše uočavanje i energičnije rešavanje otvorenih problema, otklanjanje izvesnih slabosti, nedorečenosti i jednostranosti koje su se tu i tamo pojavljivale.

Pri daljem radu na jačanju odbrane naši ljudi će sve dublje shvatati i sagledavati ispravnost i snagu naše koncepcije, ne samo zbog toga što se ona potvrdila u našoj revoluciji i posleratnoj praksi, što se potvrđuje na našim vežbama itd., već što se ona, razume se, u specifičnim uslovima dokazala i stalno dokazuje u najnovijoj i gruboj ratnoj zbilji mnogih naroda, revolucionarnih i oslobodilačkih pokreta, koji se na različitim krajevima sveta uspešno nose sa do zuba naoružanim i bezobzirnim imperijalističkim agresorima.

REALNO SAGLEDAVANJE EVENTUALNOG RATA

Poznavanje snaga i borbenih dejstava potencijalnih agresora jedan je od osnovnih preduslova da se protivnik tuče. Upravo zbog toga se na svim vežbama mora dočaravati realna slika rata, isključujući svako prilagođavanje zamisli strane »crvenih« da bi se lakše tukle snage »plavih«. Jednostran prilaz tom pitanju može da dovede čak i do takvih posledica kao što su brojni i teški početni ratni gubici.

Protivnika i njegove mogućnosti na vežbama treba što vernije dočaravati jer je realno očekivati da će eventualni agresor biti opremljen najsavremenijom tehnikom i sposoban za brze prodore. Upravo zbog toga što će u toku dejstva dolaziti do izražaja masovna upotreba avijacije, helikoptera, oklopnih jedinica, uz primenu elektronike i infracrvenih uređaja — ne samo da agresora i sredstva kojima raspolaže treba dobro poznavati, već se sve to još više mora dočaravati na našim vežbama. Mi se ne spremamo samo za partizanski oblik oružane borbe, već za opštenarodni odbrambeni rat, u kojem bismo razvijali intenzivna ofanzivna dejstva i u kojem bi preovlađivao *kombinovani oblik borbe*. Naše su realne mogućnosti takve da u takvom ratu postignemo konačnu pobjedu nad agresorom — da ga razbijemo i uništimo.

Nova borbena i tehnička sredstva. — Iskustva iz savremenih lokalnih ratova, u kojima je došao do izražaja opštenarodni karakter odbrane od agresora, pokazuju da se na bojištu upotrebljavaju najsavremenija tehnička sredstva. Na primer, za *izviđanje* se upotrebljavaju sredstva koja se bacaju iz aviona po putevima i prohodnim zemljišnim pojasevima. Ona otkrivaju pokrete jedinica, pa se oni mogu ne samo pratiti, već i ustanoviti gde je jedinica koja se prati zastala radi predaha i maskiranja svog pokreta. To je, očevидno, novost na bojištu. Sad treba realno proceniti šta ona znači, šta novo unosi u taktiku, u borbene postupke jedinica koje se, na primer, koristeći noć, privlače prednjem kraju ili partizanske jedinice koje se noću privlače okupatorovom garnizonu. Mada ta tehnička sredstva otkrivaju, to nas ne treba obesposokojiti, već podstaći u traženju odgovarajućih protivmera. Treba se prilagođavati novim uslovima na bojištu, na kome se sada, danju ili noću prati pokret svakog pojedinca, čak se otkriva i brzina kojom se kreće. A da postoje efikasne protivmere, da se i tim na izgled svemoćnim tehničkim sredstvima može doskočiti i parirati, svedoči iskustvo i rezultati borbe onih naroda koji su se u savremenim oslobodilačkim ratovima sudarili i sa tom tehnikom, pa opet iz te borbe izlazili kao pobednici.

Novi borbeni postupci. — Iskustva iz borbenih dejstava u našem NOR-u su izuzetno bogata i vredna. Njima se treba stalno i trajno koristiti u borbenoj obuci, ali ih i stalno osavremenjavati iskustvima iz savremenih ratova i usklađivati sa uticajima koje donosi razvoj savremene tehnike, jer bi bila neoprostiva greška da zbog neobučenosti i nepravilnog korišćenja iskustava trpimo gubitke u početku rata i da iskustvo ponovo plaćamo krvlju. S tim u vezi moramo znati koja iskustva iz NOR-a imaju trajnu vrednost, koja su prevaziđena i koja

treba prilagođavati našim uslovima i vremenu koje dolazi. Najkraće rečeno, prošlosti i iskustvima se treba vraćati samo u onoj meri u kojoj nam to pomaže da bismo brže i bolje mogli ići napred, u budućnost.

U toku NOR-a mnogi garnizoni su osvojeni tako što bi jedinica, posle brižljivog planiranja napada, upala noću, razbila neprijateljevu odbranu, oslobodila zatvorenike, snabdela se oružjem, hranom, sanitetskim materijalom i sl., a u zoru se, tačno utvrđenim pravcem i u određeno vreme, izvukla. Sada je situacija i u tom pogledu složena, drugačija, jer neprijatelj ima ne samo tehnička sredstva kojima će otkriti privlačenje garnizonu i izvlačenje iz njega, već i motorizovane oklopne jedinice i helikoptere pa, na izgled, može lako otkriti i preseći odstupnicu. U NOR-u se u sličnim situacijama znalo odrediti vreme napada, vreme izvlačenja, rejon okupljanja i sl., ali neprijatelj sada sve to može otkriti i helikopterskim desantom preseći puteve, odseći odstupnicu. Pred tim novim momentom ponajmanje treba sedeti skrštenih ruku, ne tražeći i ne nalazeći izlaz. U tom traženju izlaza, na primer, doći će se do jedne od protivmera, do jednog od izlaza — da se unapred predvidi pravac, ili dva-tri pravca kojim će se jedinica povlačiti, pa da se, procenom zemljišta, dođe do zaključka koje linije ili objekte treba unapred zapošesti i obezbediti. Za jedinicu, za komandira koji o takvim tehničkim sredstvima i svojim protivmerama danas razmišlja, i u duhu novih saznanja obučava kolektiv kojem je na čelu — bezizlaznih situacija neće biti. Ozbiljnih teškoća, naročito početnih, biće za onoga ko u rat uleti kao »grlom u jagode«.

Ranije se komandant jedinice prilikom napada na okupatorov garnizon mogao s jednog ili više pravaca obezbediti postavljanjem zaseda kako mu neprijatelj iz drugog garnizona u vreme borbe za mesto ili u mestu ne bi udario s leđa. Sada, pak, postoje tehnička sredstva koja, prvo, otkrivaju zasedu, a zatim je, prebacivanjem sopstvenim helikopterima, lako preskaču i zaskaču dovodeći ojačanje posadi u garnizonu. Znači, nema više mesta uvežbavanju teritorijalnih i partizanskih jedinica da na »ho-ruk« napadaju garnizon i likvidiraju posadu, jer nisu sigurne da im leđa čuvaju njihove zasede na raskršćima, da u mestu neće imati posla sa neprijateljem jačim od prethodne procene na osnovu podataka prikupljenih izviđačkim i obaveštajnim putem. Zbog pogrešnog uvežbavanja jedinica za borbu veliki početni gubici u ratu biće neizbežna realnost s kojom komandiri unapred moraju računati. A protivmere i za ta sredstva postoje, samo o njima treba stalno razmišljati i ni za trenutak se ne smeju potcenjivati.

Realno prikazati agresora. — U stvari, najveća šteta je od toga da se na vežbama, u analizama i procenama, pa i u sredstvima javnog informisanja, agresor prikazuje kao naivan i neobučen za izvođenje borbenih dejstava. Pre svega, kad bi on bio takav, onda ne bi bilo razloga da se celo naše društvo i oružane snage ovoliko i ovako spremaju, da ovako značajna sredstva ulažu u odbranu. Drugim rečima, pojednostavljena gledanja na protivnika vrlo su opasna i suprotna našoj koncepciji odbrane. Jer, mi se ne spremamo za odbranu od nekog i naivnog protivnika, već naprotiv — od do zuba naoružanog, beskrupuloznog, odlučnog da nam uzme slobodu, pohlepnog za našim dobrima. Takvo saznanje ne može biti razlog za prepuštanje toku događaja, za neke radikalne izmene u našim gledanjima na koncepciju opštenarodne odbrane i mogućnost odbrane od agresora, a ponajmanje razlog za malodušnost. Ipak, to je gruba realnost ovog vremena s kojom moramo računati, pa je i zbog toga naša koncepcija odbrane, u suštini, po svom duhu, ofanzivna. Time se, i samim pripremama i obučavanjem doprinosi da se agresor odvрати od napada na našu zemlju, odnosno ako izvrši napad — da se što uspešnije tuče.

STALNO OSAVREMENJAVANJE I STVARALAČKA PRIMENA ISKUSTAVA IZ NOR-a U ORUŽANOJ BORBI

U već pomenutom intervjuu *Vojnom delu*, drug Tito je posebno podvukao značaj iskustva našeg rata za dalji kreativni razvoj naše ratne veštine: ... »mi smo u narodnooslobodilačkom ratu imali svoju originalnu strategiju i taktiku oružane borbe koja je vođena u specijalnim uslovima u hitlerovskoj evropskoj tvrđavi i uz postojanje brojnih domaćih kvislinga. Ta naša strategija i taktika bile su zasnovane na karakteru našeg rata i odlučujućoj ulozi čoveka, koje su se u praksi pokazale superiornijim od neprijateljskih. Samo tako smo mogli postići uspeh na bojnopolju. Ova iskustva iz borbenih dejstava moramo i dalje izučavati, ugrađivati ih u našu vojnu doktrinu, u obuku, jasno polazeći od savremenih uslova i fizionomije eventualnog rata, realnih mogućnosti potencijalnog agresora, savremenog naoružanja itd.«

Jugosloveni su maštoviti i borbeni ljudi, zbog čega je riznica i naših borbenih iskustava i ratnih lukavstava, naročito iz NOR-a, neobično bogata, po vrednosti, sadržaju, poukama, i porukama univerzalna, pa time i neobično korisna u borbenoj obuci jedinica. Partizanske jedinice i njihove komandante, obično ljude bez visokih vojnih znanja, praksa je primoravala i učila kako da dejstvuju. Na

primer, ako je jedinica NOVJ bila jaka, a protivnik slabiji — ona ga je puštalala bliže, a onda brzo okružavala i uništavala. U takvim slučajevima vatra nikad nije otvarana dok je neprijatelj bio daleko, čime je, pored ostalog, štedjena municija. Ili obratno, ako je neprijatelj bio jak, a jedinica koja ga dočekuje treba da ga što duže zadrži, onda je vatra otvarana na njega sa što veće daljine da bi bio što duže tučen. Tim saznanjima i iskustvima se treba koristiti i na našim vezbama. Shodno tome, ako je na nekom pravcu jedinica jača u pt sredstvima, ona će neprijateljeve tenkove pustiti bliže i onda ih uništiti, ali ako ima manje tih sredstava, što u ratu neće biti isključeno, onda tenkove mora tući sa većih daljina — da bi ih što duže zadržala pod vatrom, odnosno onemogućila da izvrše zadatak.

Ili, ako karakteristike zemljišta ne idu na ruku jedinici, tj. ne pruža joj zaštitu, već je izlaže snažnim gubicima — onda je prirodno da se čim pre povuče na zemljište koje joj obezbeđuje prednost u borbi. Primera radi, jedinice NOVJ, često i veoma oskudno naoružane pt sredstvima, vrlo uspešno su se borile protiv »Princ Eugen« divizije, naoružane, za ono vreme, najsavremenijom tehnikom, pored ostalog, i tenkovima. One su u tim sukobima imale uspeha zbog toga što su prednji kraj sopstvene odbrane, na primer, postavljale tamo gde je najmanje mogla doći do izražaja nemačka tehnika, pre svega, tenkovi. Naše jedinice bi se u takvim situacijama jednostavno povlačile na takve položaje na kojima bi se izgubile osnovne tehničke prednosti »Princ Eugen« divizije. To se mora i sada praktikovati u obuci. Treba realno proceniti zemljište i neprijatelja i na osnovu toga odabrati prednji kraj i položaje za odbranu onim sredstvima kakva imamo. Tim i sličnim pitanjima se mora poklanjati puna, sve veća pažnja u obuci.

Obučavanje jedinica se ne sme ograničiti samo na dejstva na frontu i na privremeno zauzetoj teritoriji, već i za dejstvo u sopstvenoj pozadini — za dejstvo protivvazdušnih desanata i obučenih trupa, kao što su bili nemački »trupovi« u ratu. Oni su dejstvovali iznenadno, munjevito i drsko, nasrćući na oslobođenu teritoriju i objekte na njoj. Ubačeni su prikriveno, tako da su nam zadavali dosta briga. Ono što je nekad radio »trup« na jedan način, sutra će raditi drugi, nov »trup«, ali na drugi, savremeniji i perfidniji način. Nekad se »trup« mogao infiltrirati u našu pozadinu između naših položaja ili zaseda, a sutra će koristiti helikoptere i tako »preskakati« naše položaje i upadati brzo u rejon komandnih mesta, bolnica itd. Za nas je posebno važno da uočavamo te novine i nalazimo odgovarajuće protivmere. Jedinice treba obučavati ne samo za borbu protiv takvih sastava, već ih pripremati i za slična dejstva na privremeno zauzetoj

teritoriji. Naročito dobro treba uvežbavati naše jedinice za uništavanje agresorovih raketa na vatrenim položajima i u pokretu. Takve dobro obučene jedinice pokazale su izvanredne rezultate u Vijetnamu.

Dejstva u pozadini. — Konceptija opštenarodne odbrane podrazumeva da u pozadini fronta, na privremeno zauzetoj teritoriji, deluje ceo sistem partizanskih, teritorijalnih i drugih jedinica. I ne samo da ona to pretpostavlja i nameće, već se jedinice za to moraju obučavati, kako bi deystvovala na najrazličitije načine, ostvarujući načelo da su svi postupci korisni koji nanose gubitke agresoru. Ta organizacija je detaljno razrađena, sa dosta raznih teritorijalnih jedinica kojima je »prekrivena« cela teritorija SFRJ. To je organizacija u koju je na najrazličitije načine uključen ceo narod, tako da je za okupatora front svugde, da se na svakom koraku sučeljava sa otporom naoružanog naroda okrenutog odbrani tekovina svoje borbe i revolucije, integriteta, suvereniteta i slobode svoje zemlje. Nemoćno je nabrojati sve mogućnosti koje će se u ratu ukazati pri pružanju otpora, ali je činjenica da konceptija zahteva da svaki naš građanin, čak i ako zbog ma kojih razloga neće imati ratni raspored može i mora imati ratni zadatak.

Konceptija opštenarodne odbrane i polazi od toga da nije moguće uništiti bilo koji narod i slomiti njegov otpor, ako je on rešen i pripremljen da se suprotstavi agresoru. Takav narod može, čak, potpuno osujetiti namere agresora, razbiti ga i izbaciti iz svoje zemlje. To je, u novijoj istoriji, dokazano u više navrata. To smo mi dokazali u našem NOR-u. Na vrlo poučan način to je dokazao i narod Alžira, a najsvežije i najubedljivije narod Vijetnama.

Oslanjanje na sopstvene snage. — Mi smo, formulišući našu konceptiju na savremen način, imali na umu da se, pre svega, *moramo osloniti na svoje sopstvene snage i mogućnosti*. Pri tome smo, pored ostalog, polazili i od fakta da onaj narod koji nije spreman da sam brani i odbrani svoju slobodu, nema pravo ni da očekuje da mu je, umesto njega, drugi narodi brane. Sledstveno tome, narod koji se sam brani, može računati i na pomoć drugih naroda. Iz toga proizilazi jasan zaključak: *i pomoć drugih naroda će opadati ili rasti adekvatno rešenosti i spremnosti ugroženog naroda da brani svoju nezavisnost*. A to je i te kako značajno za brži i povoljniji ishod rata.

Uostalom, i naša ratna iskustva i iskustva naroda Alžira, Vijetnama, Kambodže itd. primeri su mogućnosti vođenja uspešne borbe protiv agresora i pobeđe nad njim, dokaz da agresor ne može postići ciljeve agresije, ma koliko bio snažan i opremljen najsavremenijom

tehnikom, ako je narod spreman i organizovan da se bori za svoju slobodu i nezavisnost.

Zbog toga je razumljivo što je prilaz odbrani, osloncem na sopstvene snage, tako jedinstveno prihvaćen od naših ljudi, jer im je sasvim jasno da isključivo od njih samih, od njihove rešenosti i vojničke spremnosti, zavisi hoće li njihovi životni interesi biti odbranjeni ili neće.

Postoji, u stvari, bezbroj mogućnosti za borbu, za otpor agresoru, i o njima treba razmišljati, za njih se, na odgovarajuće načine, putem obuke, vaspitnog rada itd. treba spremati, polazeći od toga da ćemo braniti svaku stopu naše zemlje i da će se na celoj privremeno zauzetoj teritoriji nastaviti i voditi oružana borba i sve vrste otpora.

S tim u vezi treba polaziti i od realne procene da »okupacija« više ne može izgledati onako kao što je izgledala i bila 1941. godine. Na početku okupacije Jugoslavije okupator je u opštinskim centrima ostavljao po 10—15 policajaca i oni su u opštini sve kontrolisali, držali u rukama. Tada je to bilo moguće, jer na terenu nije postojala nikakva naša odbrambena organizacija. Ali kada su naše ustaničke snage, posle dva-tri meseca, počele kao iz zemlje nicati i rasti — okupator je povećavao svoje snage.

Naša današnja odbrambena organizacija već unapred osuđuje svakog agresora na to da sebi ne dozvoli takav luksuz da malim snagama kontroliše naselja i područja, jer ga upravo ovako postavljena organizacija u tome sprečava. Agresor će odmah morati da na privremeno zauzetoj teritoriji ostavlja ne samo desetine i čete, već i bataljone i više jedinica, ali mu, sigurno, ni to neće biti dovoljno da kontroliše teritoriju i objekte na njoj, neće biti u mogućnosti da posedne sve rejone, jer će ga na svakom koraku tući snage našeg odbrambenog mehanizma. Uz to ostavljajući krupnije jedinice za kontrolu teritorije, agresor će, neminovno, slabiti svoje napadne klinove, jer će mu organizovana teritorijalna odbrana odvući ogromne snage koje će se sudariti sa celim narodom, sa uvek ofanzivnom taktikom naših jedinica i boraca koje ne retko sami biraju i uništavaju ciljeve. A zbir tučenih ciljeva može biti vrlo impozantan, čak i presudan teg na vagi odmeravanja snaga, koji će nas voditi ka pobedi.

Iskoristiti sve izvore. — Za sagledavanje prave fizionomije budućih ratnih dejstava treba iskoristiti sve moguće *izvore*. Na primer, svako na svom radnom mestu i u granicama svojih mogućnosti treba da prikuplja i izučava iskustva koja je doneo poslednji arapsko-izraelski rat, borbe vijetnamskog naroda i drugih. Razume se, ta iskustva se ne smeju mehanički prenositi u našu praksu, jer se radi o druga-

čijem zemljištu, drugačijim snagama. Ali, moramo videti i znati šta je novo, na primer, u dejstvu pešadije i tenkova, u protivoklopnoj i protivavionskoj odbrani itd., zatim, kolika je širina fronta napada i dubina zadatka, šta je novo u združenom dejstvu napadača i branioca i sl. Svaki starešina bi, bar za jedinicu kojom komanduje ili posao koji obavlja, morao prikupiti, analizirati i koristiti sva aktuelna, ratna i druga iskustva.

Ako se tako bude radilo na svakom mestu, onda neće biti teško i da se »plavi« realno predstave i realno »proigravaju« na svim našim vežbama, i svim zadacima.

POSTIGNUTI REZULTATI — GARANCIJA ZA DALJE USPEHE

Koncepcija opštenarodne odbrane nije nešto što se može konačno i za sva vremena uobličiti. Naprotiv, ona se stalno dopunjuje i usavršava. Ono, pak, što je do sada postignuto predstavlja sigurnu garanciju naše odbrane i solidnu osnovu za njeno stalno dopunjavanje i prilagođavanje novim uslovima, razvojem savremenog naoružanja, borbenih dejstava i vojne misli uopšte.

Ostaje, dakle, dosta poslova za sve nas, za sve građane naše zemlje u doradi, prover i stalnom usavršavanju koncepcije opštenarodne odbrane na svim područjima. Naša stvaralačka inicijativa i aktivnost imaju najšire područje ispoljavanja i predstavljaju velike mogućnosti za dalje usavršavanje i primenu naše koncepcije odbrane, što i jeste realna osnova našeg optimizma.

Radeći savesno i požrtvovano na kreiranju, razradi, prover i stalnom usavršavanju koncepcije opštenarodne odbrane, i to u svim njenim domenima, na svim područjima života društva — pripadnici oružanih snaga i ostali građani na najbolji način ostvaruju reči i zahteve vrhovnog komandanta druga Tita i duh Pisma Predsednika Saveza komunista i Izvršnog biroa Predsedništva SKJ.